

ความเป็นแม่ในนวนิยายช่วงสามทศวรรษ (พ.ศ.๒๕๑๐ - พ.ศ.๒๕๔๐) :

ความคงที่และการแปรเปลี่ยน

พรธาดา สุวัธนวิช *

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ศึกษาความคงที่และการแปรเปลี่ยนของความเป็นแม่ในนวนิยายไทยในช่วงสามทศวรรษ(พ.ศ.2510 – 2540)เพื่อแสดงให้เห็นว่านวนิยายที่เสนอภาวะความเป็นแม่ได้สร้างกระแสตรินิยมในวรรณกรรมไทยจากการสืบทอดอุดมการณ์เกี่ยวกับความเป็นแม่ซึ่งผลิตซ้ำเพื่อผดุงสังคมในระบบชายเป็นใหญ่ ในนวนิยายที่ได้เลือกมาศึกษาแสดงให้เห็นการตอบโต้อุดมการณ์ความเป็นแม่ที่คล้อยตาม ตั้งคำถาม ชัดขึ้น และต่อต้านในที่ จึงได้เห็นกระแสตรินิยมในวรรณกรรมไทยผ่านอุดมการณ์ความเป็นแม่ที่มีความคงที่และแปรเปลี่ยนตามบริบททางวัฒนธรรมและสังคมไทย

การนิยามความเป็นแม่ปรากฏในลักษณะที่หลากหลาย ในทางชีวภาพ ความเป็นแม่ หมายถึงการให้กำเนิดอาจนับรวมตั้งแต่เกิดการปฏิสนธิในครรภ์ ในทางจิตวิทยา ความเป็นแม่ หมายถึงการเลี้ยงดูฟูมฟักทารกที่ถือกำเนิดออกมา ในทางสังคม ความเป็นแม่ หมายถึงการเป็นผู้ผลิตสมาชิกใหม่ให้แก่สังคมและส่งผ่านวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง แต่ไม่ว่าจะนิยามจากด้านใด ความเป็นแม่ มีส่วนสำคัญในการกำหนดความเป็นผู้หญิงในวัฒนธรรมนั้น สรีระตามธรรมชาติเป็นการบ่งบอกถึงความเป็นหญิงความเป็นชายในเรื่องเพศ(sex) แต่ธรรมชาติไม่ได้เป็นสิ่งกำหนดเพศสภาพ(gender) วัฒนธรรมหนึ่ง ๆ จะให้ความหมายของความเป็นหญิงและความเป็นชายด้วยกระบวนการกล่อมเกล่าและสร้างความหมายทางสังคมและการเมือง¹

เป็นที่น่าสังเกตว่าความเป็นหญิงจะสามารถนิยามตนเองโดยอิงความสัมพันธ์กับผู้อื่นคือเป็นลูกสาว เป็นเมีย และเป็นแม่ ในบรรดาสถานภาพที่กำหนดความเป็นหญิง ความเป็นแม่อาจเรียกได้ว่าเป็นสถาบันเพราะในการสร้างอุดมการณ์เกี่ยวกับผู้หญิงมีความสัมพันธ์กับความเป็นแม่อย่างแนบแน่น ด้วยเหตุที่ในสังคมที่ถืออำนาจชายเป็นใหญ่(Patriarchy)แบ่งผู้หญิงออกเป็นสองขั้วคือผู้หญิงดี กับผู้หญิงไม่ดี

* อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ พริศรา แซ่ก้วย, รายงานการวิจัยเรื่องสถานะสตรีศึกษา: ชาตินิยมในสตรีศึกษาไทย รายงานความล้มเหลวในการทบทวนเอกสารสตรีศึกษาภาษาไทยระหว่างพ.ศ.2522 – 2542 (เชียงใหม่: ศูนย์สตรีศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) หน้า 65.